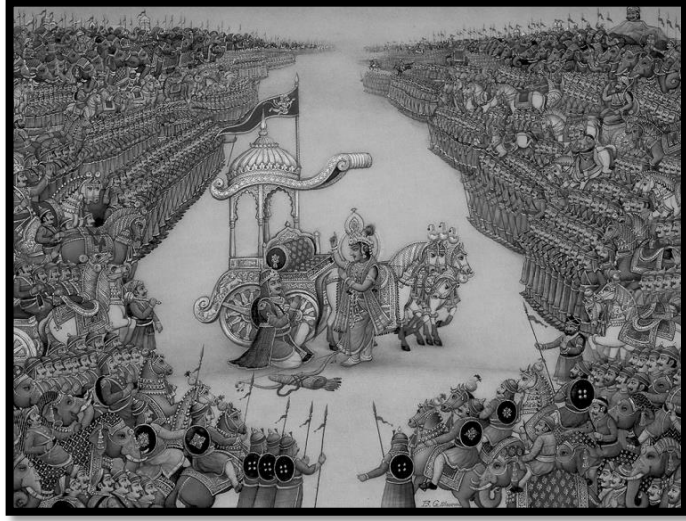

ॐ
संस्कृतभारती (उत्तरतमिळनाडु)
पत्राचारद्वारा संस्कृतम्
परीक्षा - शिक्षा

कालावधि: - होरात्रयम्
माघ: - आषाढविकारि ५१२०

अङ्का: - १००
जूलै - २०१९

॥ भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र ॥

नाम _____

(Full name with initials / surname)

जङ्गमदूरवाणी सं. (Mobile. No.) _____

पञ्जीकरणसङ्ख्या(Regn. No.) _____

वासप्रदेश: (Res. Area) _____

परीक्षाकेन्द्रम् (Exam centre) _____

अवधेयम् - द्वितीयतृतीयभागस्थ-प्रश्नानां उत्तराणि (Parts II & III) उत्तरपत्रे लिखत ।

प्रथमो भागः

1) (अ) अधः दत्तानां कृदन्तानाम् इतरे वचनरूपे लिखत ।

(6)

	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
१)	<u>जीवन्</u>	<u>जीवन्तौ</u>	जीवन्तः
२)	<u>क्रीडन्ती</u>	<u>क्रीडन्त्यौ</u>	क्रीडन्त्यः
३)	विहरन्तम्	<u>विहरन्तौ</u>	<u>विहरतः</u>
४)	प्रचलत्	<u>प्रचलती</u>	<u>प्रचलन्ति</u>
५)	पठते	<u>पठद्भ्याम्</u>	<u>पठद्भ्यः</u>
६)	<u>भवति</u>	<u>भवतोः</u>	भवत्सु

(आ) आवरणे दत्तस्य क्रियापदस्य उचितं शतृ-प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत ।

(6)

- १) सखीं स्मरन्तीम् अनुजां अग्रजः दृष्टवान् । (स्मरति)
- २) बालकः गृहं गच्छन् चित्रं पश्यति । (गच्छति)
- ३) मित्रम् प्रविशत् 'हरिः ओम्' इति कथयति । (प्रविशति)
- ४) उपनेत्रम् अधः पतत् खेदं जनयति । (पतति)
- ५) अध्यापकः लिखन्तं युवकम् आहूतवान् । (लिखति)
- ६) भगिनी गायन्ती पाकं करोति । (गायति)

(इ) क्रियापदस्य उचितं शानच्-प्रत्ययान्तं रूपं रिक्तस्थाने लिखत ।

(6)

- १) लज्जमाना कन्या मौनम् आश्रितवती । (लज्जते)
- २) लम्बमानं फलं बालकः गृहीतवान् । (लम्बते)
- ३) वन्दमानः सः वरं प्राप्तवान् । (वन्दते)
- ४) प्रकाशमानं नक्षत्रं भूमौ पतितं । (प्रकाशते)
- ५) बाधमानेन कण्टकेन सः वेदनाम् अनुभूतवान् । (बाधते)
- ६) पलायमानं मित्रं शीघ्रं धावति । (पलायते)

(ई) सति-सप्तमी-प्रयोगं कृत्वा वाक्यानि लिखत ।

(3)

१) यदा वाहनम् आगतं, तदा बालाः धावितवन्तः ।

वाहने आगते (सति)

२) यदा अर्चकः पूजयन् आसीत्, तदा वाद्यघोषः श्रुतः ।

अर्चके पूजयति (सति)

३) यदा शिक्षिका पाठयन्ती आसीत्, तदा पर्यवेक्षकः परिशीलितवान् ।

शिक्षिकायां पाठयन्त्यां (सत्याम्)

(॥) (अ) सन्धिं कुरुत । सन्धिनाम च लिखत । (पञ्चानाम्)

(5)

(१) षट् + मतम् (२) धनुः + टङ्कारः (३) सम्यक् + अस्ति (४) उत् + लिखितम्

(५) उत् + श्वासः (६) निः + श्वासः (७) कः + अपि (८) परमः + मतः

पदम्	सन्धिनाम	7) कोऽपि विसर्ग- उत्त्वम्/ पूर्वरूप	8) परमो मतः विसर्ग- उत्त्वम्
१) षण्मतम्	अनुनासिका		
२) धनुष्टङ्कारः	विसर्ग- सकारः/ ष्टुत्वम्		
३) सम्यगस्ति	जश्त्वम्		
४) उल्लिखितम्	परसवर्णः		
५) उच्छ्वासः	श्रुत्वम्/ छत्वम्		
६) निश्श्वासः	विसर्ग- सकारः/श्रुत्वम्		

(आ) सन्धिं विभज्य सन्धिनाम लिखत । (पञ्चानाम्)

(5)

(१) प्रथमोऽध्यायः (२) सञ्जय उवाच (३) कर्णश्च (४) युयुधानो विराटः

(५) धनञ्जयः (६) तदस्माकम् (७) हयैर्युक्ते (८) तस्मान्न

सन्धि-विभागः	सन्धिनाम
१) प्रथमः + अध्यायः	विसर्ग- उत्त्वम्/ पूर्वरूप
२) सञ्जयः + उवाच	विसर्ग- लोपः
३) कर्णः + च	विसर्ग- सकारः/श्रुत्वम्
४) युयुधानः + विराटः	विसर्ग- उत्त्वम्
५) धनं + जयः	परसवर्णः
6) तत् + अस्माकम्	जश्त्वम्
7) हयैः + युक्ते	विसर्ग- रेफः
8) तस्मात् + न	अनुनासिका

(III) (अ) एतानि पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत । (पञ्चानाम्) (5)

- (१) स्यात् (२) दृश्यते (३) ज्ञातव्यम् (४) आगन्तुम् (५) श्रुत्वा (६) समाप्य (७) कुर्मः
 1) बालकः गृहपाठं कृतवान् स्यात्
 2) बालकैः चलचित्रं दृश्यते ।
 3) सर्वैः गुरुस्तोत्रं ज्ञातव्यम्
 4) अद्य अहं मन्दिरम् आगन्तुं न शक्नोमि ।
 5) भक्तानां नाम सङ्कीर्तनं श्रुत्वा सर्वे आनन्दम् अनुभूतवन्तः
 6) श्लोकस्य पारायणं समाप्य भक्तः नैवेद्यं समर्पितवान्
 7) वयं मिलित्वा कार्यं कुर्मः

(आ) उचितं कृदन्तरूपं / लकाररूपं लिखत । (दशानाम्) (5)

(१) लिख् (तुमुन्) लेखितुम्	(२) नी (कर्तरि लट्) नयति
(३) स्था (क्तवतु स्त्री.) स्थितवती	(४) वृत् (शानच् पुं.) वर्तमानः
(५) उह् (क्त्वा) ओहित्वा	(६) दृश् (तव्यत्) द्रष्टव्यम्
(७) कृ (विधिलिङ्) कुर्यात्	(८) यज् (शतृ पुं.) यजन्
(९) अङ्क् (क्त स्त्री.) अङ्किता	(१०) स्मृ (अनीयर्) स्मरणीयम्
(११) दा (लृट् लकारः) दास्यति	(१२) (अव+) गम् (ल्यप्) अवगत्य

(इ) उचित-पदं “ ✓ ” इति चिह्नेन अङ्कयत । (5)

- १) “भवान्” - अस्य षष्ठी विभक्तिरूपम् (भवत्सु / भवतः / भवन्तौ) ।
 २) “चिद्विम्बा” अत्र सन्धिः - (जश्त्वसन्धिः / चर्त्वसन्धिः / छत्वसन्धिः) ।
 ३) “शेते” - अस्य शानच्-पुंलिङ्ग-रूपम् (शयमानः / शेयमानः / शयानः) ।
 ४) “पिबति” - अस्य क्त प्रयोगः (पीतम् / पिबितम् / पातम्) ।
 ५) “ तत् + हरति ” - सन्धिः कः ? (डमुडागमसन्धिः / ष्ट्वसन्धिः / पूर्वसवर्णसन्धिः) ।

(ई) गणे अनर्हं पदं पृथक्-कुरुत । (4)

उदा. मत्स्यः कूर्मः वराहः गरुडः

१)	दिवोदेशः	सुश्रुतः	पिङ्गलः	जीवकः
२)	कृत्तिवासः	अध्यात्मम्	गुणशीला	पम्पा
३)	गौरीशङ्करम्	उज्जयिनी	पशुपतीश्वरः	मानससरोवरः
४)	लिखितम्	लिखन्तम्	लिखते	लिखतः

(IV) (अ) मेलयत ।

(5)

१) जाह्नवीतोयम्	पदलालित्यम्	(3)
२) भारवेः	दीपशिखा	(5)
३) दण्डी	औषधम्	(1)
४) जम्बूद्वीपः	अर्थगौरवम्	(2)
५) कालिदासः	भारतवर्षम्	(4)

(आ) साधु ✓ / असाधु X इति लिखत।

(5)

- १) उत् अतिष्ठत् – उततिष्ठत् । -----
- २) एककल्पे चत्वारः मन्वन्तराः भवन्ति । -----
- ३) कणादः अणुसिद्धान्तं प्रतिपादितवान् । -----
- ४) अधिवक्ता विरोधिनं तस्य एव वादेन पराजितवान् । एषः उष्ट्र-लगुडन्यायः । -----
- ५) पुरुषकारः दैवम् च एतद्द्वयं मानवरूप-रथस्य चक्रद्वयम् । -----

द्वितीयः भागः - संस्कृतभाषया उत्तराणि लिखत ।

(V) एकवाक्येन उत्तरं लिखत । (पञ्चानाम्)

(5)

- १) कौ न उपेक्षणीयौ ? व्याधिः वर्धमानः शत्रुः
- २) अर्जुनस्य तपसः प्रभावेन किम् अभवत् ? शरीरम् उज्ज्वलम्
- ३) श्रीकृष्णः कस्य वचनेन सन्तुष्टः जातः ? किं कर्तुं निश्चितवान् ? उद्धवस्य/ यज्ञयात्रां
- ४) दुष्टाः कदा सुखम् अनुभवन्ति ? कदा च विनश्यन्ति ? तत्काले/ अन्ते
- ५) राजसूययागस्य अन्ते कः विधिः अस्ति ? सदस्यपूजा
- ६) शान्तिः केषां स्वभावः ? केषां स्वभावः न ? मुनीनाम् / नृपाणाम्
- ७) नारदः कस्य सन्देशं गृहीत्वा आगतवान् ? देवेन्द्रस्य

(VI) (अ) गद्यांशं पठित्वा संस्कृतेन उत्तरं लिखत ।

(6)

यत्किमपि महत् कार्यं साधनीयं चेत् तदर्थं शक्तिः अपेक्षिताः । शक्तिं विना विचारस्य महत्तवं

न भवति। जनशक्तिः, धनशक्तिः, राजशक्तिः इति शक्तित्रयम् । तासु प्रथमा अस्ति चेत् अन्यदुभयं स्वतः आयाति । सङ्घटितशक्तिः एव जनशक्तिः ।

इतिहासं पश्यामः चेत् ज्ञायते वयं सङ्घटिताः न आस्म इति कारणतः संस्कृताय किमपि स्थानं प्राप्तुं न शक्तवन्तः । संस्कृतज्ञानां ध्वनिः अपि कुत्रापि न श्रुतः । संस्कृतक्षेत्रे कुत्र किं प्रचलतीति वयं न जानीमः, किमर्थमित्युक्ते अस्माकं सङ्घटनं नास्ति ।

सङ्घटने सति सामूहिकचिन्तनकारणतः सर्वेषां मनोबलं दृढं भवति, उत्साहश्च भवति । सङ्घटनस्य अभावे सर्वः 'अहम् एकाकी', 'अहम् असहायः' इति रोदिति । तदा सर्वस्यापि दौर्बल्यम् अधैर्यम्, अभावभाषणं, निराशता, निरुत्साहः, परदूषणं च सामान्याः गुणाः भवन्ति । सङ्घटिताः सन्तः कार्यं कुर्मः चेत् सर्वेषां प्रयत्नः समानदिशि भवति, कार्यं व्यवस्थितं भवति, कार्ये परस्परं सामञ्जस्यं भवति ।

यथा एकेन दीपेन बहवः दीपाः प्रज्वालयन्ते तथा कस्मिंश्चित् स्थाने आरब्धं सङ्घटनकार्यं सम्यक् प्रवृद्धं सत् पश्चात् समीपवर्तिषु कार्यारम्भं कारयेत् । तथा कार्यकर्तारः कार्यविस्तारं सम्पादयेयुः । तन्नाम सङ्घटनविस्तारम् ।

व्यक्तिनिर्माणेन सङ्घटननिर्माणं भवति । लोकसङ्ग्रहः, लोकशिक्षणं, लोकसंस्कारः, लोकसङ्घटनम् इति तस्य निर्माणकार्यस्य चत्वारि सोपानानि । दीर्घकालं कार्यं कर्तुम्, अधिकं च कार्यं कर्तुं सर्वः अपि संस्कृतप्रेमी सङ्घटनेन सह संयुक्तः तिष्ठेत् ।

जनशक्तिः, धनशक्तिः, राजशक्तिः। जनशक्तिः/ सङ्घटितशक्तिः

- १) शक्तित्रयं किं ? तासु प्रथमा का ? २) सङ्घटन कार्यं कथं भवति? व्यवस्थितां
३) कार्यकर्तारः कार्यविस्तारं कथं सम्पादयेयुः? ४) सङ्घटनस्य अभावे किं भवति? Para 3, line 2
५) सङ्घटननिर्माणं केन भवति? ६) कार्यविस्तारस्य अन्यत् नाम किं?
व्यक्तिनिर्माणेन सङ्घटनविस्तारं

(आ) एकं विषयमधिकृत्य 6-8 वाक्यैः संस्कृतेन प्रबन्धं लिखत । (5)

(१) योगाभ्यासस्य महत्त्वम्

(अथवा)

(२) जीवने जलस्य आवश्यकता च तस्य संरक्षणम् ।

तृतीयः भागः (संस्कृत / तमिल् / आङ्ग्लभाषया उत्तरं लिखत)

(VII) (अ) पदविभागम्, अन्वयं, तात्पर्यं च लिखत । (एकस्य श्लोकस्य) (6)

१) व्यासं वसिष्ठनप्तारं शक्तेः पौत्रमकल्मषम् ।

पराशरात्मजं वन्दे शुकतातं तपोनिधिम् ॥

अथवा

- २) अस्माकं तु विशिष्टा ये तान्निबोध द्विजोत्तम ।
नायका मम सैन्यस्य संज्ञार्थं तान् ब्रविमि ते ॥

(आ) ससन्दर्भं विवृणुत । (द्वे एव)

(6)

- १) "स्त्रीणाम् उपदेशवचनेषु पुरुषाः प्रायेणानादरं प्रकटयन्ति"। कि - धर्मराजाय द्रौपद्याः उपदेशः -
द्रौ-यु
२) "तां पूजां स्वीकर्तुं कोऽर्हः, कस्मर्थः।" शि- शिशुपालस्य वधः - यु - पि
३) "फलपर्यन्तं तपस्यामाचर ।" कि - अर्जुनस्य इन्द्रकीलप्रयाणम् - द्रौ - अ
४) "मूषकं ग्रहीतुं पर्वतस्य खननमिव ।" शि - इन्द्रप्रस्थप्रयाणम् - उ - कृ

(VIIII) (अ) सन्धिच्छेदं प्रदर्श्य प्रतिपदार्थं तात्पर्यं लिखत । (एकस्य सुभाषितस्य)

(5)

- (१) आयात्यां गुणदोषज्ञः तदात्वे क्षिप्रनिश्चयः ।
अतीते कार्यशेषज्ञो विपदा नाभिभूयते ॥
अथवा
(२) व्यसनानन्तरं सौख्यं स्वल्पमप्यधिकं भवेत्
काषायरसमासाद्य स्वाद्वतीवाम्बु विन्दते ॥

(आ) एकं न्यायं विवृणुत ।

(2)

अन्धपङ्गुन्यायः / घुणाक्षरन्यायः / अरुन्धतीप्रदर्शनन्यायः

(इ) एकस्याः प्रहेलिकायाः उत्तरम् अर्थं च लिखत ।

(3)

- १) राजन् ! कमलपत्राक्ष ! तत्ते भवतु चाक्षयम् ।
आसादयति यद्रूपं करेणुः करणैः विना ॥
(अथवा)
२) राज्ञः संबोधनं किं स्यात् ? सुग्रीवस्य तु का प्रिया ?
अधनास्तु किमिच्छन्ति ? आर्तैः किं क्रियते वद ॥

(ई) एकस्याः सूक्तेः अर्थं लिखत ।

(2)

- १) धर्मं जिज्ञासमानानां प्रमाणं परमं श्रुतिः ।
२) तां योगमिति मन्यन्ते स्थिरामिन्द्रियधारणाम् ।
॥ शुभम् ॥